

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

*Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року*

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Фурман Анатолій Анатолійович – доктор психологічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту гуманітарних наук Національного університету «Одеська політехніка».

Критичне мислення в академічному середовищі: від теорії до практики: збірник матеріалів всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 473 с.

До збірника ввійшли матеріали всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю, присвяченої різним психолого-педагогічним аспектам інноваційного потенціалу особистості, сучасним методам та формам організації освітнього процесу у закладах освіти різного рівня, розвитку критичного мислення під час підготовки здобувачів у закладах освіти.

Науковці висвітлюють питання щодо сучасних форм і методів розвитку критичності як ресурсу інноваційного потенціалу особистості.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

© Університет Ушинського

Об'єктивне сприйняття інформації індивідумом забезпечує протидію когнітивним викривленням, які активно експлуатуються в інформаційних операціях. Такі явища, як ефект підтвердження, евристика доступності або емоційна поляризація, значно підвищують вразливість людини до маніпуляцій. Критичне мислення дозволяє не лише ідентифікувати ці викривлення, але й свідомо коригувати власні судження, зменшуючи вплив емоційних і стереотипних реакцій.

Не менш важливим аспектом є здатність до саморефлексії (метакогніції). Уміння аналізувати власні мисленнєві процеси дає можливість людині усвідомлювати, коли її переконання формуються під впливом зовнішніх інформаційних стимулів. Це особливо важливо в умовах алгоритмічної персоналізації контенту, коли користувач опиняється в так званих «інформаційних бульбашках» і не завжди усвідомлює обмеженість доступної йому інформації.

Крім того, критичне мислення виконує функцію адаптивного механізму в умовах цифрової невизначеності. Воно дозволяє працювати з суперечливою інформацією, оцінювати альтернативні точки зору, формувати обґрунтовані висновки навіть за відсутності повної чи однозначної картини подій. Водночас критичне мислення сприяє формуванню інформаційної автономії особистості. Людина, яка володіє розвиненими критичними навичками, менш залежна від зовнішніх інформаційних впливів, здатна самостійно визначати релевантність інформації та приймати рішення на основі раціонального аналізу, а не нав'язаних установок.

Таким чином, у сучасних умовах критичне мислення є не лише інтелектуальною компетентністю, але й стратегічним ресурсом протидії когнітивному впливу. Воно забезпечує стійкість особистості до маніпуляцій, підвищує якість прийняття рішень та виступає важливим чинником зміцнення демократичних процесів і національної інформаційної безпеки.

Формування критичного мислення має розглядатися як стратегічний напрям освітньої політики та важливий елемент системи інформаційної безпеки держави. Ефективна протидія інформаційним загрозам можлива лише за умови поєднання технологічних інновацій із розвитком критичного мислення як базової компетентності сучасної людини.

ЛІСОГОР Алла Вікторівна

ORCID ID: 0009-0003-3080-8131

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026-4>

CRITICAL THINKING AS A META-COMPETENCE IN DESIGN EDUCATION: THE ROLE OF PROJECT-BASED LEARNING (PBL)

Keywords: analytical thinking, cognitive skills, instructional design, interdisciplinary approach, project-based learning, educational innovation, professional competence.

Critical thinking is considered a meta-competence in contemporary design education in the context of digitalisation and interdisciplinarity. Its role in shaping the professional competence of future designers is substantiated, particularly in developing the ability to analyse, interpret, and make well-reasoned decisions. Emphasis is placed on the potential of project-based learning (PBL) as an effective approach to developing analytical and cognitive skills through solving complex tasks and working with real-life cases. An analysis of contemporary Ukrainian and international studies suggests that the development of critical thinking is largely shaped by purposeful instructional design, with project-based learning playing a central role in the development of analytical and professional competencies. It is demonstrated that project activity promotes the analysis and evaluation of alternative solutions, the ability to operate under conditions of uncertainty, and the development of well-grounded design concepts. The importance of an interdisciplinary approach and educational innovations as factors in improving the quality of professional training in the field of design is emphasised. This suggests that critical thinking in design education should be understood not as an isolated cognitive skill, but as an integrated component of professional thinking embedded in complex learning environments. This perspective emphasises that the development of critical thinking is inseparable from the context of professional activity, where knowledge is applied, evaluated, and transformed into design solutions.

Critical thinking is also viewed as a meta-competence in the transformation of the educational environment. It plays a key role in shaping the professional competence of future designers, particularly their ability to analyse, interpret, and make justified decisions. In contemporary educational approaches, particular emphasis is placed on integrating critical thinking into professional training through active and practice-oriented teaching methods [1; 3; 4]. Ukrainian studies indicate that project-based learning is widely regarded as an effective model of interdisciplinary integration and student-centred education [4]. In particular, domestic researchers substantiate the significance of PBL as an approach to developing analytical, cognitive, and professional competencies in the training of specialists [2; 3]. The author's course on critical thinking, based on O. Zbarska's methodology, demonstrates how these approaches are applied through a combination of analytical exercises, problem-based tasks, and active learning methods, enhancing argumentation skills and the ability to substantiate conclusions [1].

International studies confirm the effectiveness of project-based learning as a pedagogical approach to fostering critical thinking. In particular, the review by Guo et al. demonstrates the effectiveness of PBL in enhancing student learning outcomes, including the development of analytical abilities and problem-solving skills [6].

Systematic reviews and meta-analyses also demonstrate a significant impact of PBL on the development of critical thinking, highlighting its effectiveness in addressing complex problem situations and real-life cases [7; 9]. At the same time, contemporary research emphasises that the effectiveness of PBL largely depends on the quality of instructional design. In particular, Yu highlights the need for a structured approach to organising project-based activities to achieve cognitive outcomes [9], and Sánchez-García and Reyes-de-Cózar propose models for optimising the structure of project-based learning considering the principles of sustainability and educational innovation [8]. In the context of educational digitalisation, the transformation of learning approaches becomes especially important. The study by Bond et al. demonstrates that the shift to digital learning formats increases the need to develop higher-order cognitive skills, particularly critical thinking, as a key component of effective educational practice [5]. This indicates that project-based learning not only enhances cognitive outcomes but also supports the integration of knowledge, skills, and professional judgement within authentic learning contexts.

Thus, critical thinking in contemporary design education emerges as a key meta-competence that determines the quality of professional training of future specialists. The conducted analysis shows that its development is ensured not only by the content of education but primarily by well-designed instructional processes. Project-based learning effectively supports the development of analytical, cognitive, and professional competencies by engaging students with complex problems, informed decision-making, and the creation of well-grounded design concepts. This highlights project-based learning not merely as a teaching method, but as a pedagogical framework for cultivating higher-order thinking and professional judgment in future designers. Such an approach reflects a shift towards competence-based education, where the ability to think critically becomes a defining characteristic of professional expertise. The integration of PBL with interdisciplinary approaches and educational innovations creates opportunities to improve the quality of design education and to train competitive professionals capable of acting effectively in conditions of uncertainty and rapid change.

References:

1. Chernenko N. M., Papach O. I. (uklad.). (2025). *Avtorskyi kurs z rozvytku krytychnoho myslennia, zasnovanyi na metodytsi Olhy Zbarskoi: navchalnyi posibnyk* (An original course on the development of critical thinking, based on Olga Zbarska's methodology: a study guide). Lviv–Torun: Liha-Pres. 374. [in Ukrainian]
2. Karpenko O. H., Salnyk I. V., Deshchenko O. M. (2025). *Stratehii vprovadzhennia proiektnoho navchannia v osvittinii protses zakladiv vyshchoi osvity* (Strategies for introducing project-based learning into the educational process at higher education institutions). *Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky*, 1–21. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15017511> [in Ukrainian]
3. Lutsenko H., Lutsenko Hr. (2018). *Proiektno oriientovane navchannia: teoretychni ta orhanizatsiini aspekty: navch.-metod. posib.* (Project-based learning: theory and organizational aspects: a study guide).

theoretical and organisational aspects: a teaching and learning guide). Cherkasy: ChDTU, 140. URL: https://eprints.cdu.edu.ua/6947/1/Посібник_2018.pdf [in Ukrainian]

4. Lysenko T. A. (2024). Proiektno-oriientovane navchannia yak model mizhdystsypynarnoi intehtratsii u studentotsentrovanii osviti (Project-based learning as a model of interdisciplinary integration in student-centred education). Pedahohichna Akademiia: naukovi zapysky, №13, 1–23. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14574049> [in Ukrainian]

5. Bond, M., Bedenlier, S., Marín, V. I., & Händel, M. (2021). Emergency remote teaching in higher education: Mapping the first global online semester. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 18, 50.

6. Guo P., Saab N., Post L. S., Admiraal W. (2020). A review of project-based learning in higher education: Student outcomes and measures. *International Journal of Educational Research*. Vol. 102. Art. 101586, 1–13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101586>

7. Liu, Y., Li, H., & Zhang, D. (2022). The effect of problem-based learning on critical thinking: A meta-analysis. *Thinking Skills and Creativity*, 45, 101069. <https://doi.org/10.1016/j.tsc.2022.101069>

8. Sánchez-García R., Reyes-de-Cózar S. (2025). Enhancing Project-Based Learning: A Framework for Optimizing Structural Design and Implementation – A Systematic Review with a Sustainable Focus. *Sustainability*. Vol. 17, No. 11. Art. 4978, 1–24. DOI: <https://doi.org/10.3390/su17114978>

9. Yu, L. (2023). Problem-based learning and critical thinking: A systematic review. *Frontiers in Education*, 8, 1139987. <https://doi.org/10.3389/educ.2023.1139987>

ЛОПАТИНСЬКА Ірина Сергіївна

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Сучасна вища освіта дедалі більше орієнтується на підготовку фахівців, здатних не лише відтворювати засвоєні знання, а й критично їх аналізувати, синтезувати й застосовувати у нестандартних ситуаціях. Особливо актуальним це завдання постає у галузі психології, де практична діяльність неможлива без рефлексивного осмислення теоретичного матеріалу, усвідомлення власних когнітивних упереджень та вміння аргументовано будувати судження. Іноземна мова за професійним спрямуванням традиційно розглядалася як інструмент доступу до зарубіжного наукового дискурсу, однак сьогодні її роль переосмислюється у ширшому контексті розвитку навичок XXI століття.

critical thinking of education seekers in the process of learning a foreign language	Формування критичного мислення здобувачів освіти у процесі навчання іноземної мови	
Svitlana Lazarenko TBLT as an effective approach to teaching students how to translate English-language legal terminology	Лазаренко Світлана TBLT як ефективний підхід до навчання студентів перекладу англomовної юридично спрямованої термінології	207
Oleksandr Leonov Formation of critical thinking in the conditions of cognitive influence of the latest technologies	Леонов Олександр Формування критичного мислення в умовах когнітивного впливу новітніх технологій	209
Alla Lisohor Critical thinking as a meta-competence in design education: the role of project-based learning (pbl)	Лісогор Алла Критичне мислення як метакомпетентність в освіті з дизайну: роль проектного навчання (pbl)	211
Iryna Lopatynska Developing critical thinking while learning a foreign language for professional guidance	Лопатинська Ірина Формування критичного мислення під час вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням	214
Liubov Luchkina-Zahorodnia Formation of critical thinking during the study of language courses by students of pedagogical institutions of higher education	Лучкіна-Загородня Любов Формування критичного мислення під час вивчення мовних курсів студентами педагогічних закладів вищої освіти	218
Olena Mahopets Integration of critical thinking approaches into the educational process of preparing applicants for the specialty "accounting and taxation"	Магопець Олена Інтеграція підходів критичного мислення в освітній процес підготовки здобувачів за спеціальністю «облік і оподаткування»	220
Serhii Mahopets Critical thinking in an academic environment as the basis for professional training of road transport specialists	Магопець Сергій Критичне мислення в академічному середовищі як основа професійної підготовки фахівців автомобільного транспорту	223